

Õiguskantsler

Katrin Paulus
Advokaadibüroo EMERALDLEGAL
menetlus@emerald.legal

Teie 14.07.2026 nr

Meie 15.09.2026 nr 6-1/262138/2607589

Pärimisseaduse probleemid

Lugupeetud Katrin Paulus

Palusite oma kliendi esindajana õiguskantsleril hinnata, kas pärimisseadusega sätestatud loobumissüsteem paneb pärandaja kaugematele sugulastele ebaproportsionaalselt suure koormuse ehk nõuab liiga suurt aja- ja rahalist kulu, kui nad soovivad pärandist loobuda. Samuti küsisite, kas loobumistähtajast teavitamise kord on põhiseaduspärane.

Mõistan Teie kirjeldatud probleeme. Siiski ei anna need probleemid õiguskantslerile alust nõuda Riigikogult pärimisseaduse muutmist.

Ehkki pärimisseaduse muutmist pole alust nõuda, võib Riigikogu siiski kaaluda pärimisseaduse või muude asjakohaste õigusaktide muutmist. Praegune pärandist loobumise kord pole ainuvõimalik lahendus. Näiteks, kuigi Šveitsis rakendatakse samasugust loobumissüsteemi nagu Eestis, kehtib seal kord, et võlgadega ülekoormatud pärand ei lähe alati automaatselt pärijale üle.

Saatsite oma avalduse koos seaduse muutmise ettepanekutega ka Riigikogu õiguskomisjonile. Seega saab Riigikogu kaaluda seaduse muutmise vajalikkust ja võimalusi.

Põhiseaduses pole üksikasjalikke juhiseid, milline pärimissüsteem peab olema ja kuidas tuleb pärimismenetlust läbi viia. Seega on Riigikogul neis küsimustes avar otsustusõigus. Riigikogu tegi kehtivat [pärimisseadust](#) (PärS) vastu võttes õiguspoliitilise valiku loobumissüsteemi kasuks. See tähendab, et inimene saab pärijaks kohe pärast pärandaja surma, kuid ta võib pärandist loobuda, kui ta esitab notarile selle kohta vastava tahteavalduse. Selline valik on põhiseaduse kohaselt lubatud ka juhul, kui pärandist loobumiseks tuleb pärijal aktiivselt tegutseda (teha loobumisavaldus).

Kuigi loobumissooviga pärijale see nii ei pruugi tunduda, ei saa loobumisavalduse tegemise aja ja raha kulu pidada niivõrd suureks, et see tooks kaasa pärmise soovi puudumise korral pärimisest loobumise avalduse tegemise vajaduse ja loobumisavalduse tegemise kulu põhiseadusvastasuse.

Mis puudutab loobumistähtajast teavitamise korda, siis pole üheski õigusaktis ette nähtud, et notar peab pärijale teatama pärandist loobumise võimalusest tingimata e-posti teel. Meile teadaolevalt suhtlevad notarid pärijatega mitmel moel: helistavad, saadavad tähitud kirja või teavitavad inimest e-posti teel. Kui mõnel konkreetsel juhul on piirdutud üksnes e-kirja saatmisega ja selle tõttu on

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

pärija pärandist loobumise võimalusest ilma jäänud, on probleem õigusakti rakendamises, mitte normis endas.

Loobumissüsteemile üleminek

1. Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 32 lõige 4 sätestab, et pärimisõigus on tagatud. Peale selle põhiseadusliku garantii pole põhiseaduses midagi täpsemat pärimissüsteemi kohta sätestatud ja seega on pidanud Riigikogu vastu võtma seaduse, millega kehtestada pärimissüsteem ja -kord.

2. Euroopas on kasutusel kaks Rooma õigusel põhinevat pärimissüsteemi: loobumissüsteem ja vastuvõtusüsteem. Loobumissüsteemi korral läheb pärand üle seaduse alusel pärandaja surmahetkest ilma pärija tahteavalduseta. Nii on see näiteks Saksamaal, Prantsusmaal, Belgias, Hollandis, Kreekas ja Šveitsis. Vastuvõtusüsteemi korral läheb pärand pärijale üle siis, kui pärija on näidanud üles omaalgatust ja on pärandi vastu võtnud. Seda süsteemi kasutatakse näiteks Austrias, Itaalias, Hispaanias ja Portugalis.¹

3. Eestile oli varem ajalooliselt omane vastuvõtusüsteem. Vastuvõtusüsteemile tugines pärimiskord juba 19. sajandil ja veelgi varasematel aegadel.² Samuti lähtus vastuvõtusüsteemist okupatsiooniaegne pärimisõigus ning Eesti taasiseseisvumisjärgne pärimiskorraldus kuni aastani 2008. 1. jaanuaril 2009 jõustus praegu kehtiv [pärimisseadus](#) ja mindi üle loobumissüsteemile.

4. Miks otsustati kauaaegset süsteemi muuta, saab täpsemalt lugeda Riigikogus toimunud aruteludest ja seaduseelnõude seletuskirjadest (vt kehtiva pärimisseaduse [56 SE eelnõu](#)). Kokkuvõtvalt võib öelda, et varem kehtinud süsteemis leiti mitmeid vigu ning muu hulgas olevat võtnud pärija(te) isikus selguse saamine liiga palju aega. Pärimissüsteemi muudatusi arutas kolm Riigikogu koosseisu kokku ligikaudu seitse aastat ja kolmel kooskõlastusringil (pärimisseaduse muutmise seadus [1073 SE](#), pärimisseadus [761 SE](#), pärimisseadus [56 SE eelnõu](#)).³ Kritiseariti ka süsteemi muutmist. Seejuures leiti, et seaduses ilmnenu vead oleks saanud kõrvaldada seaduse muutmisega. Arvati, et vastuvõtusüsteemi vahetamine loobumissüsteemi vastu polnud vajalik, eriti seetõttu, et pärandi vastuvõtusüsteem oli inimeste mälus juba kinnistunud.⁴

5. Õiguskirjanduses on leitud, et mõlemal süsteemil on tegelikult palju ühist ja lõpptulemuse saavutamise seisukohast (pärija väljaselgitamine) polegi vahet, kumba süsteemi kasutada. Mõlemas süsteemis järgneb pärandaja surmale nn hõljumisaeg, mil pole veel selge, kes on pärija. On avaldatud arvamust, et pärandvara pärijale ülemineku korraldamist saab näha õigustehnilise küsimusena.⁵ Mõlemad süsteemid võimaldavad saavutada ka seda, et keegi ei pea vastu võtma pärandit, kui ta seda ei taha.⁶

6. Erinevus süsteemide vahel ongi ennekõike õigusfilosoofiline. Loobumissüsteem kaitseb hästi inimest, kes soovib pärida, kuid kes pärandit näiteks ei valda ja on väheaktiivne: ei oska või ei tea, et peaks vara pärimiseks samme astuma. Vastuvõtusüsteemi eelis on aga selles, et see kaitseb

¹ Vt Euroopa Liidu riikide pärimissüsteemide kohta infot e-justice [kodulehelt](#); vt ka Urve Liin. [Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem](#). Juridica 1/2003, lk 47-49.

² Urve Liin. [Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem](#). Juridica 1/2003, lk 46.

³ Ivo Mahhov. [Notari koht uuenevas pärimismenetluses](#). Juridica 2008/7.

⁴ Urve Liin. [Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem](#). Juridica 1/2003; Ivo Mahhov: [veel uue pärimisseaduse müütidest](#), ajaleht Postimees, 20. detsember 2007; Edgar Grünberg. [Pärandi omandamine](#). Tartu Ülikool, 2008 (magistritöö).

⁵ Urve Liin. [Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem](#). Juridica 1/2003, lk 46.

⁶ Edgar Grünberg. [Pärandi omandamine](#). Tartu Ülikool, 2008 (magistritöö), lk 14,70.

inimest paremini soovimatu pärandi eest, kuid pärimise soovi korral eeldab aktiivset (teadlikku) tegutsemist.⁷ Kumma grupi huve kaitsta soovitakse, sõltub poliitilisest otsustusest.

Loobumisavaldus(t)e tegemise kohustus

7. Pärija võib pärandi vastu võtta või pärandist loobuda (PärS § 116 lg 1). Kui pärija PärS §-s 119 sätestatud tähtaja jooksul pärandist ei loobu, loetakse ta pärandi vastu võtnuks (PärS § 118 lg 1).

Pärandist loobumiseks tuleb PärS §-s 119 sätestatud tähtaja jooksul esitada notarile avaldus, mille notar tõestab (PärS § 118 lg 3). Pärandist loobumise tähtaeg on kolm kuud. Tähtaeg hakkab kulgema hetkest, kui pärija saab teada või peab teada saama pärandaja surmast ning oma pärimisõigusest (PärS § 119 lg 1).

Kui pärima õigustatud isik on pärandist loobunud, on pärima õigustatud see isik, kes oleks pärinud siis, kui pärandist loobunu oleks surnud enne pärandi avanemist (PärS § 124 lg 1). Isik, kes astub pärandist loobunu asemele, võib pärandi vastu võtta või sellest loobuda sama tähtaja jooksul, kui selleks oli õigus loobunud. Tähtaega arvestatakse päevast, millal pärandist loobunu asemele astuja loobumisest teada sai (PärS § 124 lg 2).

8. Leiate, et selliselt kujundatud pärimismenetlus toob kaasa ebanõistliku koormuse kaugema järjekorra pärija jaoks. Kui pärija soovib pärandist loobuda, siis läheb pärimisõigus üle loobunud pärija pärijatele (ka pärandist loobunu alaealised lapsed), kes peavad samuti etteantud tähtaja jooksul loobumiseks avalduse esitama, kui nad pärida ei soovi. Kui tegu on kaugelt sugulaselt pärimisega (nt kolmas järjekord) ning kui pärandajal on võlgu rohkem kui vara, tuleb kõigil neil järjestikustel loobujatel kulutada aega ja raha, et loobuda pärandist, mida nad kunagi soovinud pole.

9. Arusaadavalt võib kirjeldatud olukord pahameelt tekitada. Siiski ei saa sellist korraldust pidada inimesele niivõrd koormavaks, et pärandist loobumise kord tuleks tunnistada põhiseadusvastaseks.

10. Pärimise kord ei sõltu sellest, kas tegu on lähema või kaugema järjekorra sugulastega. Kaugema järjekorra sugulus ei tähenda automaatselt, et omavahel ei suhelda või ei soovita pärida. On täiesti mõeldav, et inimene suhtleb oma mõne kaugema sugulasega isegi rohkem kui mõne lähema ringi sugulasega.

11. Ka ei tähenda pärandit koormavad kohustused, – isegi kui need ületavad pärandvara väärtust – et sellises olukorras ei soovi pärija pärandit kunagi vastu võtta. Võlgade suurus võib olla väga erinev ning pärija võib soovida tema jaoks talutava suurusega võlad oma vara arvel tasuda, et pärida näiteks talle olulisi pärandavara hulka kuuluvaid esemeid.

12. Niisiis võivad pärima õigustatud inimesed olla väga erinevas elulises olukorras. Iga inimene peab ise otsustama, kas ta esitab loobumisavalduse või mitte. Kuigi võlgadega ülekoormatud pärandi üleminekut saaks ka teisti reguleerida (nt Šveitsi õiguse kohaselt (loobumissüsteem) ei lähe võlgadega ülekoormatud pärand pärijale üle mitte üldise korra kohaselt vaikimisi, vaid sellise pärandi omandamiseks peab pärija sõnaselgelt oma vastuvõtutahet avaldama)⁸, ei saa seda põhiseadusele tuginedes Riigikogult nõuda. Riigikogu saab soovi korral kaaluda, kas taolisi muudatusi pärimise korras teha. Ka ühe pärimissüsteemi sees (nt loobumissüsteem) pole olemas ühte õiget pärimise korda, vaid iga riik loob selle vastavalt oma olukorrale.

⁷ Samas, lk 52.

⁸ Urve Liin. [Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem](#). Juridica 1/2003, lk 48.

13. Pärandist loobuda soovija(te) aja- ja rahalise kulu kohta on keeruline väita, et koormus oleks niivõrd suur, et see toob kaasa loobumisavaldus(t)e tõestamisega seotud kulude põhiseadusvastasuse.

14. Mõistagi tuleb loobumisavalduse tegemisel (notariaalne tõestamine) arvestada mõningase ajakuluga.

15. Avalduse tõestamise eest tuleb maksta 6,35 eurot ([notari tasu seaduse](#) § 31 p 31; praegu Riigikogu menetluses olev notari tasu seaduse muutmise [eelnõuga](#) suurendatakse seda tasu 11 eurole). Kas seda pidada suureks või väikeseks kulutuseks (arvestades, et perekonnas võib olla vaja tõestada mitu avaldust), on hinnangu küsimus. Eesti üldist elukallidust arvestades tuleks seda pidada siiski väikeseks summaks. Ka on notari tasu seaduse §-s 40² nähtud ette, et teatud juhtudel (rahalised raskused) on inimesel võimalik taotleda notari tasu maksmisest vabastamist.

16. Notarit kasutatakse pärimisasjade lahendamisel ka paljudes teistes riikides.⁹ Teine levinud lahendus on pärimisasjade lahendamine (või osaline lahendamine) kohtus (nt [Saksamaal](#)). Ka Eestis on seda kaalutud.¹⁰ Samas kaasneb üldjuhul ka kohtus asja ajamisega mingi rahaline kulu (lõiv). Notari kaudu avalduse tegemise plussina saab näha ka seda, et notar annab vajadusel õigusnõu, kohus aga mitte.

17. Raha ja aja kulu intensiivsust vähendab seegi, et Teie kirjeldatud olukorda ei satu inimene oma elu jooksul ilmselt tihti. Neid inimesi, kes taolisesse olukorda satuvad, on pigem vähe.

Pärijate teavitamine pärandist loobumise võimalusest

18. Notar saadab talle teada olevatele pärijatele teate pärimismenetluse algatamise kohta. Ta teavitab ka muid isikuid, kellele on testamendi või pärimislepinguga antud õigusi või pandud kohustusi (PärS § 168 lg 2).

Kui pärija ei ole teada või tema elukoha kohta puuduvad usaldusväärsed andmed, viib notar läbi pärija väljaselgitamise üleskutsemenetluse (PärS § 169 lg 1, [määruse](#) § 9 lg 1).

Pärandist loobumise avaldusse märgitakse pärandist loobunu asemel pärima õigustatud isikute ees- ja perekonnanimi, isikukood ning andmed elukoha kohta (määruse § 13 lg 3 p 6).

Kui pärima õigustatud isik pärandist loobub, saadab notar selle kohta teate isikutele, kellel on õigus astuda pärandist loobunu asemele. Ta annab neile teada nende õigusest võtta pärand vastu või seaduses sätestatud tähtaja jooksul pärandist loobuda (määruse § 13 lg 5, vrd määruse § 13 lg 6: kui soovitud on üksnes e-posti teel teate edastamist, on see nii ka kirja pandud).

19. Niisiis tuleb notaril pärima õigustatud inimesi nende õigustest teavitada, kuid õigusaktid ei ütle, millisel viisil seda teha tuleb. Muu hulgas ei nõua õigusaktid üksnes e-posti teel teavitamist. Pigem saab neist sätetest järeldada, et välja tuleb selgitada inimese elukoht. See on ka mõistetav, kuna Eestis elaval inimesel tuleb hoolitseda selle eest, et rahvastikuregistris oleksid tema elukoha kohta õiged andmed ([rahvastikuregistri seaduse](#) (RRS) § 68).

⁹ Vt Euroopa Liidu riikide pärimissüsteemide kohta infot e-justice [kodulehelt](#).

¹⁰ Ivo Mahhov. [Notari koht uuenevas pärimismenetluses](#). Juridica 2008/7, lk 482.

20. Samas ei saa pidada ka lubamatuks, kui notar võtab inimesega esmalt ühendust just e-posti teel. On selge, et e-posti teel suhtlemine on praegu Eestis levinum suhtlusviis kui posti teel kirjade saatmine. Nii näeb ka RRS § 98 ette, et inimene, kelle andmed on rahvastikuregistris, peab tagama oma kontaktandmete olemasolu ja õigsuse. Kontaktandmed on nii e-posti aadress kui ka telefoninumber (vt RRS-i eelnõu [382 SE](#) esimese lugemise seletuskirja kontaktandmete andmise nõude kehtestamise kohta, lk 52-53).

21. Inimeste asukoht ning suhtlusviis ja -võimalused võivad olla väga erinevad. Sestap saab pidada mõistlikuks, et õigusaktid ei täpsusta, kuidas tuleb notaril inimesega kontakti võtta ning lubatud on kõik nüüdisajal kasutuses olevad suhtluskanalid. Pärimisvõimaluse kohta teate edasiandmine on väga oluline, sest sellest alates hakkab kulgema tähtaeg pärandist loobumise soovist teadaandmiseks. Seega tuleb notaril vajaduse korral proovida inimesega ühendust võtta erinevate kanalite kaudu. Meile teadaolevalt nii ka tehakse.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Riigikogu õiguskomisjon